

MODERN BİLİME KARŞI ÇIKIŞLAR: ANTİBİLİM

Doç. Dr. Cevdet COŞKUN
Atatürk Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Fizik Bölümü

Modern Bilim ve Modern Çağ Öncesi Bilim

Modern Çağ Öncesi Bilim

- Bilgi erdemdir
- Tanrı/doğa merkezli
- Doğayı anlamak
- Gözleme dayalı
- Bilgelik (hikmet)

Modern Bilim

- Bilgi güçtür
- İnsan merkezli
- Doğaya hükmetmek
- Deneye dayalı
- Bilginlik

Eleřtiri Noktaları

- Yönteme ilişkin,
- Dile ilişkin,
- Doğasına ilişkin,
- Bilim-Din iliřkisine dair,
- Bilim-İktidar iliřkisine dair,
- Bilim-Çevre iliřkisine dair,
- Entelektüel kaygılar.

Bilimsel yöntem

- Tümevarım (İndüksiyon)
- Tümdengelim (Dedüksiyon)
- Hipotetik dedüksiyon
- Yönteme Hayır

Tümevarım

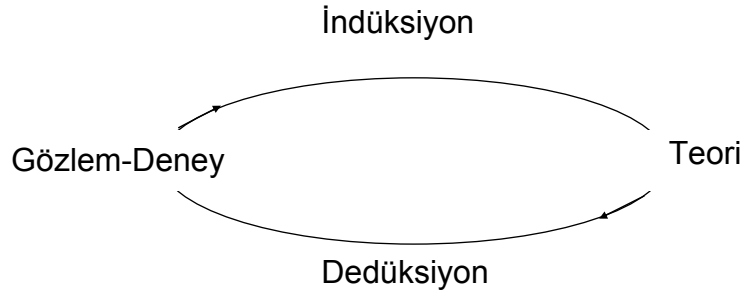
- F. Bacon tarafından önerilmiştir.
- Empiristlerce savunulmaktadır.
- Duyu deneylerine dayanır.
- Tek tek gözlem ve deneylerden hareketle genel bir sonuca ulaşma yöntemidir.
- Tüm tümevarımlar eksiktir.
- “Tümevarım, bilim için bir zafer, felsefe için bir skandaldır” (Catton)

Tümdengelim

- Aristoteles tarafından sistematize edilmiştir.
- Rasyonalistlerce savunulmaktadır
- Matematik ve mantığın yöntemidir.
- Doğruluğu tartışma götürmez birtakım öncüllerden hareketle kesin ve doğru bilgilere ulaşmayı amaçlar.
- Gerçekte yeni bilgi üretmez. Öncüllerde gizli olanı belirtik hale getirmeye yarar.
- Duyu deneylerine güvenmez. Akıl yürütmeye güvenir.

Hipotetik dedüktif yöntem

- Hem indüksiyon hem de dedüksiyon tek başına bilimsel yöntem olamaz. Ancak ikisi de bilimsel bir yöntemde kullanılmalıdır.

Yönteme Hayır Anarşist Bilgi Kuramı

- Bilim tarihinde elde edilen atılımlar, kazanılan başarılar az önce sayılan yöntemlerden hiçbiriyle elde edilmemiştir. Yukarıda verilen yöntemler sadece doğrulama bağlamına ilişkin olabilir. Bulma bağlamı ise, olsa olsa psikolojinin konusu olmalıdır. Sezgi, yaratıcı hayal gücü, rastlantı vs yollarla buluşlar ve icatlar yapılmıştır.
- Yöntemler, bilimin ilerleyişini sınırlar, yaratıcılığı ve özgür düşüncüyü yok eder. Bilimin ilerlemesine en büyük katkıyı yapanlar bu kuralları çiğneyenlerdir.

Dile ilişkin eleştiriler

- Dil, olgular dünyasının bir resmidir. Bu anlamda dilin sınırları dünyanın sınırlarını belirler. (Wittgenstein)
- Bilimde iyi bir tanım, doğayı tanımanın ve tanımanın vazgeçilmez koşuludur.
- Bilim dilinin açık-seçik ve kesin olması gerekmektedir.
- Gündelik dilin çoğu kez anlam belirsizliği veya çok anlamlı olması nedeniyle bu gerekliliği karşılamamaktadır. Bu yüzden de doğa bilimleri genelde yapma bir dil olan matematiği kullanırlar. Oysa matematiğin bilimi ifade etmekte ne derece yeterli olduğu tartışılmaktadır.
- Bilim dili vülgar değildir. Halk bilimi anlayamıyor.

Bilimin Doğası

- Bilimin de inançları vardır. Bunlar olmadan bilim yapmak imkansızdır.
- Bilimsel bilginin değişebilirliği ve bilimin dogmatik olmayışı şu soruyu aklı getirir: “Değişken olana bu derece bağlanmak niye?”
- Bilimsel bilginin yorumu nesnel değil öznelidir.
- Bilim doğası gereği, “olması gerekeni” değil “olanı” inceler. Bu bilim ile değere arasına bir mesafe koyar. Böylece bilimin insani bir kaygısı kalmamaktadır.
- Aklın sınırları vardır. Akıl evreni anlama ve anlatmada yetersizdir.
- Duyu organlarının yetersizliği, duyu deneyleriyle elde edilen verilerin güvenilirliğini tartışılır hale getirir.
- Ölçmede hatalar ve belirsizlik, hatasız bir ölçmeye izin vermez.

Bilim-Din İlişkisi

- Bilim inanılacak değil ancak faydalanılacak bir etkinliktir. Bu anlamda bilim, dinin yerini alamaz.
- Bilim materyalisttir, en azından materyalist bir dünya görüşüne dayalıdır. Evren ve evrensel düzen Tanrısal bir güçle değil, nedeni yine doğada olan mekanik bazı nedenlerle açıklanır. Bu ise ruhu ve Tanrıyı evrenden dışarlamak demektir.
- Bilim olgusal olduğundan herhangi bir şeyin sebebini mutlaka yine doğada aramaktadır. Bu ise onu tarafsız değil taraflı yapar.

Bilim-İktidar İlişkisi

- Bilim, kendi nesnel doğasına aykırı olarak bir elitin elinde onun öznel çıkarlarını koruyacak, kendisine hizmet edecek bir alete dönüşmüştür.
- Üretilen bilim ve teknoloji güçlü bir sınıfın elinde onların politik iktidar mücadelelerine hizmet etmesine yol açarak, 20 yy.' da yaşanan iki büyük dünya savaşında 100 milyon insanın ölmesine yol açmıştır.
- Artık o derece büyük bütçeli projeler yapılmaktadır ki neredeyse dünyayı bir anda yok edecek kadar güçlü silahlar belirli iktidar sahiplerinin elindedir. Bu bilimin nesnel ve evrensel ruhuna aykırıdır.
- Modern bilim, modern sömürgeciliğin doğmasına sebep olmuştur. Bu yeni sömürgecilik tipinde, artık ülkeler işgal edilmemekte ama küreselleşme ile birlikte büyüyen popüler kültür tüm dünyayı sarmaktadır. Bu beraberinde yerel kültürlerin, dillerin düşünce ve duyuların yok olmasına ve tek ve alternatifsiz bir yaşam tarzının doğmasına neden olmuştur.
- Bilimin ilerleyişi bu anlamda politik ve askeri çıkarlar tarafından belirlenir olmuş, iktidarlar ve ideolojiler bilimi hizaya getirmiştir.

Bilim-Çevre İlişkisi

- Doğal yaşamdan uzaklaşma sürecinde bazı hastalıkların yok edilmesine rağmen yeni yeni hastalıklar ortaya çıkmaktadır.
- Sayıları binlerle ifade edilen canlı türleri yok olmaktadır.
- Ekolojik denge bozulmaktadır.
- İnsanlık tarihinin daha önce hiç karşılaşmadığı şekilde "deniz kirliliği", "hava kirliliği", "su kirliliği" gibi sorunlar hayatı tehdit eder hale gelmiştir.
- Küresel ısınma bilimsel yaşamın getirdiği bir başka önemli sorundur. Büyük devletlerin ayak sürütmesi sonucu "Kyoto Anlaşması" hala imzalanmamaktadır.
- Gelecek nesillerin imkanları şimdiden tüketilmektedir.
- Neredeyse bilim kendi ürettiği sorunları çözmek üzerinde çalışmakta, ancak sorunlar bilimsel çalışmaları hep önelemede ve yönlendirmektedir.
- Tüm bu eleştiriler modern bilimin "insan-merkezci" yaklaşımlarının sonucudur. Bu anlayış, insana doğayı sınırsızca ve fütursuzca dönüştürme hakkı vermiştir.

Entelektüel Karşı Çıkışlar Anti-bilim

- Özellikle II Dünya Savaşından sonra sistemleşmeye başlayan bu anti-bilim hareketi, akla ve bilime duyulan güvenin sarsılmasından doğmuştur.
- Bilim, bilim olmayan sistemlerle adil bir yarışa sokulmadı (Din, büyü, metafizik, sanat vs).
- Ayrıca fiziğin geliştikçe metafiziğin önemini yitireceği inancı boş çıkmıştır. Üretilen her yeni bilgi yeni soyutlamaları beraberinde getirmiştir.
- Ortaçağda din ve devlet ele ele vermiş bilime meydan okurken şimdi de sanki bilim-devlet ele ele vermiş dinin canına okumaktadırlar. Sanki bilim skolastik düşünceden öğ almaktadır.
- Bilimsel gelişmeler, hiç de sadece aklın ve deneyin değil akıl dışılığın ve tutkulu insan doğasının bir edimidir.
- İşsizliğe sebep olmaktadır.
- İnsan özgürlüğünü kısıtlamaktadır. Mahremiyet neredeyse ortadan kalkmıştır.
- Yabancılaşmaya sebep olmaktadır. İnsanlığın yıllardır biriktire geldiği kazanımlarının yerini köksüz, anlamsız, sanal davranış düşünüş ve duyuş biçimleri almıştır. Bilim tek boyutlu bir insan yaratmıştır.
- Feminist felsefe bakış açısından bilim erkek egemen bir toplumun ürünüdür. Kadın deneyimlerini ve duyularını ifade etmekten uzaktır.

Entelektüel Karşı Çıkışlar Anti-bilim

- Modern bilim batı uygarlığının bir ürünüdür. Bu anlamda evrensel değildir.
- Bilim adamları, bir seçkinler sınıfı olarak kendilerini görerek, bilimi halka indirme noktasında hiç hevesli ve gayretli değildirler. Bilim adamlarının bilimi tekellerinde tutması onun evrensel ve insancıl niteliğini yok eder.
- Bilim adamları çalışmalarının kısa vadedeki pratik faydalarını göstererek kendilerini haklı bulurlar. Oysa Max Planck' ın dediği gibi "Bilim adamını mutlu yapan gerçeği bulmak değil, sosyal prestij ve şöhrete ulaşmaktır".
- Aşırı ve dar uzmanlaşma bilim adamına at gözlüğü takar. O her şeyi kendi zaviyesinden görmekte mahirdir. Kendi araştırma konusu ile buluşlarının geniş sosyal ve kültürel sonuçlarına kayıtsız kalan bir bilim adamına "barbar" gözüyle bile bakılabilir.

Entelektüel Karşı Çıkışlar Anti-bilim

- Sözlerine "bilimsel olarak" deyimiyle başlayan bir kişi sanki bir dokunulmazlık zırhına bürünmüş gibi görülmektedir. Onlara göre bilim olmayan her önerme bir boş söz yada "gürültü" olmaktan öteye bir şey değildir.
- Bilimle bilim olmayandan hangisinin daha değerli ve önemli olduğunu belirleyecek bir üst değer mevcut olmayışı bilimcilerin zaferi olarak algılanmaktadır.
- Bilimsel bilgi tartışma götürmez bir dogma olarak görülmektedir. Oysa bilim kendine has yöntemleri olan bir bilgi edinme yoludur. Bir bilginin bilimsel olmaması demek onun anlamsız yada saçma olduğunu değil, sadece "bilimsel bir bilgi" olmadığı anlamına gelmelidir.
- Çoğu bilimsel kuram, artık ömrünü doldurduğu halde, yada kuramcıları tarafından bile terk edildiği halde hala belli ideolojik kaygılar için savunulmaktadır.
- Bilimin çağdaş yaşamda oynadığı önemli rol tamamen yok edilemeye de belki daha hümanist bir bilim anlayışı ortaya konulabilir.

Kaynaklar

- Bilim Felsefesi, Ömer Demir, Vadi yayınları
- Bilim Felsefesi, Cemal Yıldırım, Remzi yayınları
- Bilim Dedikleri, Alan Chalmers, Vadi yayınları
- Yönteme Hayır, Paul Feyerabend, Ara yayınları
- Bilim Kilisesi, Paul Feyerabend, Pınar yayınları
- Bilimin Binbir Yüzü, Ahmet İnam, Vadi yayınları